

Лідія Лазурко

(Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny im. Iwana Franki w Drohobyczu, Ukraina)
ORCID: 0000-0002-9748-9249

Постать Вільгельма фон Габсбурга (Василя Вишиваного) у спогадах і історичних дослідженнях XX – поч. XXI ст.

Postać Wilhelma von Habsburga (Wasyła Wyszywanego) we wspomnieniach i badaniach historycznych XX – początku XXI wieku

W artykule przedstawiono, jak rozwijała się i nabrała charakteru legendy historia austriackiego arcyksięcia Wilhelma von Habsburga, znanego jako pułkownik Wasyl Wyszywany, który zdecydował się zmienić własną tożsamość narodową i wybrał wizerunek bojownika o wolność Ukrainy. Ukazano, w jaki sposób ewoluował obraz samego bohatera: od poznania okoliczności zmiany tożsamości narodowej do badania motywów tego kroku. Na podstawie źródeł pochodzenia osobistego i materiałów historiograficznych powstałych w XX w. pokazano, w jaki sposób konstruowano historiograficzny wizerunek tej postaci.

Słowa kluczowe: historiografia, obraz historiograficzny, Wilhelm von Habsburg, Wasyl Wyszywany, tożsamość narodowa

Право історії на суб'єктивність, що "відвоювало" собі місце в науці про минуле в другій пол. XX ст., відкрило для неї нові можливості розгортання і розвитку. Зокрема у історичній науці з'явилося поняття "образ", яке до того часу було прерогативою філології та філософії. Це наповнило сцієнтизовану історію уявленнями, сформованими образами-подіями, образами-особистостями, образами-символами і історіографічними образами. Останні, як зауважує С. Посохов, формують різні версії минулого, що зустрічаються в науковій літературі, являють собою образи минулого, тісно пов'язані з колективними уявленнями певної епохи, з нормами науковості, особливостями особистості автора і навіть його швидкоплинними переживаннями. Все це призводить до розуміння того,

що ці тексти, в тому числі наукові, насичені безконечною кількістю образів¹.

Історіографія питання включає в себе дві складові. Перше це, звичайно, література, присвячена питанню трактування історії як феномену культури, а історичного джерела як пам'ятки культури, що дозволяє представляти минуле в образах (конструктах) пам'яті про події². Друга складова історіографії питання охоплює дослідження присвячені вивченню особистості Вільгельма фон Габсбурга-Лотрінгена³.

Зазначимо також, що дане дослідження потребує розмежування близьких, але далеко не тотожних понять “історичний” та “історіографічний” образи. Суб'єктивні за своєю природою обидва ці поняття безпосередньо пов'язані з поняттям “історична свідомість”. Проте вони мають суттєві відмінності. Вслід за С. Посоховим ми розглядаємо історичний образ “продуктом” історичної пам'яті, що формується у сучасників та трансформується в свідомості наступних поколінь, а історіографічний образ як результат застосування методів історичної критики до певного історичного образу⁴.

Мета дослідження: огляд процесу конструювання історіографічного образу принца Вільгельма Габсбурга (учасника українського визвольного руху, відомого як Василь Вишиваний), який відклався у історичній науці ХХ–ХХІ ст. Основним джерельним матеріалом нам слугуватимуть праці присвячені життю та діяльності героя (включно з автобіографічними матеріалами), як прижиттєві, так і створені після його відходу.

¹ S. Posokhov, *Istoriograficheskiye obrazy: varyant dekonstruktsyi (na materiyalakh istoriografyi rossyiskikh universytetov)*, Elektronnyi nauchno-obrazovatelnyi zhurnal „Istoriia” 2013, t. 4, Vyp. 2 (18).

² P. Rykior, *Pamiat, istoriya, zabvenie*, Moskva 2004; L. Repyna, *Istoriyeheskaia pamiat i sovremennaia istoriografyia*, „Novaia i noveishaia istoriya” 2004a, nr 5, s. 33–45; M. Khalbvaks, *Kollektyvnaia i istoriyeheskaia pamiat, Pamiat o voine 60 let spustia: Rossyia, Hermanyia, Evropa*, Moskva 2005; S. Boldyr, E. Chernov, *Istoriograficheskiy obraz: opyt rasshyrenyia metodolohycheskoho arsenalu nauky istorii istoriyeheskoho poznaniia*, Ukrainska istorychna nauka na porozii XXI. Kharkivskiy istoriografichnyi zbirnyk, Kharkiv 1996, Vyp. 2, s. 91–102; O. Leonteva, *Istoriyeheskaia pamiat i obrazy proshloho v rossyiskoi kulture XIX – nachala XX v.*, Samara 2011; P. Nora, *Problematyka mest pamiaty, Frantsyia-pamiat*, Sankt-Peterburh 1999, s. 17–50.

³ Memuary Vilhelma Habsburha, polkovnyka USS. Nachato pysannia yikh 28/IKh-1919; *Avtobiografii*, „Viiskovo-istorychnyi almanakh” 2002, nr 4, s. 142–160; L. Strel'ska, *Do zhyttiepysu Vilhelma Habsburha (Vasyliya Vyshyvanoho)*, „Viiskovo-istorychnyi almanakh” 2002, nr 4, s. 137–141; H. Bilyk, *Stratehii konstruiuvannia identychnosti dlia Inshoho*, Naukovi zapysky [Natsionalnoho universytetu „Ostrozka akademiia”], Serii „Kulturolohiia” 2013, Vyp. 11(1), s. 135–145.

⁴ S. Posokhov, *Istoriograficheskiye obrazy: varyant dekonstruktsyi (na materiyalakh istoriografyi rossyiskikh universytetov)*, Elektronnyi nauchno-obrazovatelnyi zhurnal „Istoriia” 2013, t. 4, Vyp. 2 (18).

Початки “української легенди” в біографії Вільгельма Габсбурга, а, відтак, і перші штрихи до конструювання образу героя зустрічаємо у його власному життєписі, написаному протягом 1918–1919 рр.⁵ Якщо у середовищі української діаспори його ім’я фігурувало у численних спогадах про визвольні змагання, то в Україні довгий час В. Габсбург був невідомий. Допіру у 1992 р. у журналі “Україна” були опубліковані спогади Романа Новосада, що студіював у Віденській музичній академії в 40-х рр. ХХ ст. і спілкувався з Вільгельмом. Р. Новосад попав під арешт у той же час, що і В. Габсбург за звинуваченнями у тій же справі. У журналі “Україна” Р. Новосад опублікував і фрагменти автобіографії В. Вишиваного, написаної восени 1919р. У цій автобіографії Вільгельм згадує про своє перше знайомство з Україною, що розпочалося у юнацькому віці і було пов’язане з переселенням родини до Західної Галичини. Саме там юний принц вперше почув про українців, яких поляки називали “русіни” та представляли їх такими собі зарізяками і розбійниками. Вочевидь це сколихувало фантазію Вільгельма, дитинство якого було пов’язане з батьковою морською військовою службою, і, ймовірно, сповнене морем та “піратською романтикою”. Як писав сам Вільгельм: “Я міг тоді мати коло 14 літ і свято вірив, що Українці, які так недалеко від Живця живуть, це дійсно розбишацьке плем’я. Це мене дуже цікавило і притягало мою увагу. В кімнаті, де ми училися, висіла на стіні велика карта Галичини і мою увагу все звертала місцевість Жабе в Східній Галичині між горами. Я представляв собі, що це мусить бути осередок українського розбишацького племені. І твердо постановив я собі вже тоді поїхати там і придивитися тому страшному племені”⁶. А вже через три роки він здійснив таємну подорож у вагоні другого класу за маршрутом Львів – Станіславів, щоби зупинитися у Ворохті і оселитися в горах. “Я ходив по горах. Їздив кінно і возами, – згадував згодом Вільгельм, був в Жабю, скрізь шукаючи українських розбишаків. Але надармо. Це мене розчарувало. В душі виринула у мене велика нехоть до моїх інформаторів, яким я так довго вірив. Від тоді я зовсім змінився і до Живця вернув іншим, як виїхав”⁷.

Більш детально цю подію описує сотник Гірняк, один з перших біографів Вільгельма: “Шурин, князь Чарториський...назвав в розмові гуцулів диким плем’ям, як усі українці...Молодого Вільгельма зацікавила така екзотика в державі Габсбургів і він хотів “живими очима” подивитися на цих дикунів”⁸.

⁵ L. Strelska, *Do zhyttiepysu Vilhelma Habsburha...*, s. 137–141.

⁶ *Memuary Vilhelma Habsburha...*, s. 143.

⁷ Там же.

⁸ N. Hirniak, *Polk. Vasyl Vyshyvanyi*, Vinnipeh 1956, s. 7.

Гірняк згадує, що Вільгельма на ціле життя зачарувала гуцульщина з її мальовничим одягом та мелодійними піснями, в яких відчував тугу за красою і сонцем.

З автобіографії перед нами постає юнак з романтичними уявленнями, світогляд якого формувався під впливом творів класичної італійської літератури: Метастаціо, Данте, Петрарки і Боккаччо. Вельми вразливий, з загостреним відчуттям справедливості та і чітким баченням себе як чужого у стосунку до стану, до якого належав, Вільгельм Габсбург “солідаризувався” з українцями і у своєму життєписі писав: “Одначе народ і його біду я знав, бо найстарша моя сестра, яка любила ходити до хорих і т. и., брала мене звичайно з собою. Це так впливало на мене, що я перед часом поважнів, бо був пригноблений тим, що бачив”⁹.

Наступним кроком української “ініціації” Вільгельма стала його військова служба в часи Першої світової війни у якості сотника 13-го полку уланів, під началом якого служили українські хлопці з Золочівщини. Вільгельм у своїй автобіографії детально розповідав про свою військову службу. У боях Першої світової війни викристалізувалося його захоплення українцями, при характеристиці військових якостей яких він не приховував епітетів: “найкращі”, “першорядні”, “золоті жовніри”, що мали єдину ваду – “надмірну добродушність”¹⁰. Саме у війську, спілкуючись з галицькими солдатами, вслухаючись в українські пісні, він почав знайомитися з творами українських авторів та вивчати українську мову.

Саме тут він придбав і своє знамените псевдо – Василь Вишиваний. Він зжився з українськими вояками і, як пише Гірняк: “...готові були за нього “в огонь скочити”. Один із них привіз йому з відпустки вишивану сорочку, яку Вільгельм часто носив. Вона й придбала йому українське ім’я”¹¹. Я. Дашкевич пише, що ерцгерцог Вільгельм у вишиваній сорочці під австрійським мундиром навіть зустрічав у Львові на вокзалі митрополита А. Шептицького після його повернення з російського полону¹².

З нарису активного учасника стрілецького руху Осипа Думіна (Антіна Крезуба) про історію УСС, ерцгерцог Вільгельм Габсбург постає кандидатом в гетьмани України, який руками “віденського двору та уніатів” готується змістити Павла Скоропадського. О. Думін писав: “Австрійські верховоди мали в тому приділі свій план, з допомогою УСС з’єднати собі симпатії українського населення і як що до чого, провести архикнязя

⁹ Tamże, s. 144.

¹⁰ Tamże, s. 146–147.

¹¹ Tamże, s. 8.

¹² Ya. Dashkevych, *Postati: Narysy pro diiachiv istorii, polityky, kultury*, Lviv 2007, s. 512.

Вільгельма на український королівський престол”¹³. Саме ці рядки, які не мали більше жодного підтвердження, згодом ляжуть в основу обвинувачення радянських слідчих у підготовці Вільгельма Габсбурга до захоплення влади в Україні.

Інший учасник цих подій, соратник і перший біограф Вільгельма Габсбурга Н. Гірняк. У своїй книзі він писав, що коли у першій половині травня 1918 р. в Одесі в середовищі соціалістів з’явилася ідея повалення Скоропадського та передачі влади Вільгельму, той відповів: “Ви знаєте, панове, що я щиро полюбив український народ і сам почувуюся українцем. Але я ніколи не думав про якусь кар’єру в Україні. Одначе, коли буде воля цілого українського народу, щоб я станув на чолі його держави, я не відкажуся від цього”¹⁴. Відтак Н. Гірняк стверджує, що “ані УСС, ані яка-небудь політична група галичан ніколи не висувала кандидатури В. Габсбурга, але робили це наддніпрянські політичні й військові кола”¹⁵. Але основним лейтмотивом розповіді про перебування В.Габсбурга на Великій Україні була думка про те, що його особу дуже прихильно сприймало місцеве населення. Показовим у цьому є епізод зі спогадів генерала В. Петріва про похід дивізії Натієва на Крим. Він розповідав як біля Хортиці українці вітали В.Вишиваного: “На зустріч наддніпрянського вояцтва з УСС з’їхалися тисячі народу... Дивізія саме тоді верталася з кримського походу і везла з собою золоту царську карету... посадивши в неї Вишиваного...: карета, запряжена шестірнею, гналася Великим Лугом серед веселих окликів вояцтва й зібраного народу. Летіли вгору шапки козацькі, шуміло море голов і не втихало радісне “Слава”!”¹⁶.

Нариси до життєпису Вільгельма Габсбурга та діяльності Українських січових стрільців у контексті історії українського монархізму вивчав Я. Дашкевич. На його думку “поява ерцгерцога Вільгельма-Франца Габсбурга-Лотрінгена і його трансформація у Василя Вишиваного стає зрозумілою і закономірною” на тлі ідеї Київського королівства, вперше висловленої Отто фон Бісмарком ще у 2 пол. XIX ст., що згодом, виринала на початку XX ст. то в Перебузькій візії, то в Берлінській¹⁷. Зупиняється автор і на питанні еволюції поглядів Вільгельма як людини, що в результаті свідомого вибору перейнялася українською ідеєю та, хоч і не на довго, стала яскравою постаттю в УСС-му русі. Я.Дашкевич у змалюванні при-

¹³ O. Dumin, *Istoriia lehionu ukrainskykh sichovykh striltsiv 1914–1918*, Chervona kalyna, Lviv 1936, s. 255.

¹⁴ N. Hirniak, *Polk. Vasyl Vyshyvanyi...*, s. 22.

¹⁵ Tamže, s. 10.

¹⁶ Tamže, s. 27.

¹⁷ Ya. Dashkevych, *Postati: Narysy...*, s. 510.

год юного Вільгельма на Гуцульщині тримається версії Н.Гірняка. Правда додає деталей, зауважуючи, що раптове зникнення принца, який таємно поїхав знайомитися з “українцями-дикунами” зчинило такий переполох в імператорській родині, що його навіть оголосили у поліцейський розшук по всій Австро-Угорській монархії.

Участь Вільгельма у історії УСС Я. Дашкевич, опираючись на достатню історіографічну літературу, подає з часу, коли після підписання Брестського миру, останній добився від імператора Карла I командування над січовиками на Сході України та розгорнув там доволі успішні бойові дії. Там, за зауваженням Я.Дашкевича, поведінка молодого Габсбурга не змінилася, він і далі заявляв, що почуває себе українцем та здобував значну популярність серед військових і селян своєю толерантністю та демократичністю: “ходив у формі УСС і вимагав, щоби до нього зверталися лише “пане ротмістере”, а не “Ваша імператорська величність”, приймав скраги селян і їздив з ними до вищих інстанцій”¹⁸. Терени, контрольовані січовиками Василя Вишиваного, відтак, були такими собі острівцями спокою, де шукали прихистку усі, хто тікав від переслідувань. Військові під його командуванням не чинили насильства, не визискували населення, намагалися мирно співіснувати з повстанськими селянськими загонами, і, навіть, займалися організацією освітньої діяльності. Я. Дашкевич вважає, що саме зростання популярності Вільгельма Габсбурга стало причиною того, що його цілком реально починають остерігатися німці, чиїм ставлеником був Павло Скоропадський. Вони тиснуть на австрійців та добиваються того, що у вересні 1918 р. Карл I погоджується відкликати УСС під командуванням ерцгерцога з українського Півдня. На велику Україну він повернувся уже у складі УГА весною 1919 р., співпрацював з С. Петлюрою, намагався законтактувати з Н. Махно, брав участь у розробці планів реорганізації української армії, зрештою, разом з більшістю солдатів захворів на тиф і був вивезений до Румунії.

Першою українською ґрунтовною монографією, присвяченою Вільгельму Габсбургу стало дослідження Тетяни Осташко та Юрія Терещенка “Український патріот з династії Габсбургів”¹⁹. Вперше робота побачила світ у 1999 р., друге доповнене видання з’явилося у 2008 р., а у 2011 р. було перевидане. Окрім розлогого біографічного нарису дослідження містить розділи з джерельними матеріалами (автобіографія, протоколи допитів, спогади, листи) та поетичними творами самого Василя Вишиваного, написаними українською мовою. Характеризуючи цей біографіч-

¹⁸ Тамже, s. 512.

¹⁹ Yu. Tereshchenko, T. Ostashko, *Ukrainskyi patriot z dynastii Habsburhiv*, Tempora, Kyiv 2008, 382 ss.

ний нарис, варто зауважити, що він більшою мірою політичний, оскільки українська історія подана на тлі історії життя Вільгельма Габсбурга, який постає у образі широго романтика з власною, а не нав'язаною, вірою у здійснення мрії про незалежну Україну. У тексті ми бачимо повторювану зі слів самого Вільгельма та його раннях біографів історію інтересу до українців та українського, що сформувало згодом стійке зацікавлення Україною як політичним проектом. Відтак більша частина тексту – це реконструйована на джерелах особового походження та матеріалах періодичної преси історія публічного життя героя, зануреного у військові політико-дипломатичні процеси, що точилися в Україні чи довкола українського питання.

Спроба авторів, як зазначалося у одній з рецензій на цю працю, створити ідеалізований образ українця Василя Вишиваного, насправді, викликає більше питань, аніж відповідей. Зокрема у питанні такого очевидного, для всіх українців, вибору ерцгерцогом української ідентичності, у якому, насправді, ніхто не замислювався про глибинні мотиви, про те, що не лежало на поверхні, доки за цю тему не взявся “не місцевий” історик.

У 2008 р. з'явився український переклад дослідження американського історика, професора Єльського університету Тімоті Снайдера під назвою “Червоний князь” з підтитлом – “Таємниці життя габсбурзького ерцгерцога”. Робота значно об'ємніша за все, що писалося до того – загалом на 260 сторінках розгортається драма життя “короля” який все своє життя безуспішно намагався віднайти “своє королівство”, написана у живій розповідній манері, з добре закрученим, не вигаданим, пригодницьким сюжетом. Т. Снайдер подав життєпис свого героя на тлі історії монархії Габсбургів та історії Центрально-Східної Європи, воєн ХХ ст., династичних планів та політичної колотнечі після Першої світової війни, реваншизму міжвоєнної доби та, навіть, сьогодення. Звичайно, в цьому найбільше уваги приділялося трагічній історії польської гілки династії, започаткованої батьком Вільгельма – Стефаном, який вирішив осісти у Польському Живці в Татрах. Тож це дослідження також вийшло далеко за межі історії життя однієї людини, адже головний герой цієї драми як центральна фігура з'являється допіру десь аж на шістдесятій сторінці.

На думку американського історика зацікавленість Вільгельмом українцями розпочалась із захоплення польською романтичною літературою, зокрема романами Генрика Сенкевича: “Віллі був не першим і не останнім із читачів Сенкевича, який відчув бунтівну прихильність до українських героїв історії”²⁰. У версії Т.Снайдера – Вільгельм Габсбург повернувся піс-

²⁰ T. Snaider, *Chervoniy kniaz: taiemni zhyttia habsburzkoho ertshertsoga*, Kyiv 2011, s. 62.

ля своєї таємної подорожі до гуцулів іншою людиною – він не зустрів там дикунів і розбійників, про які чув від своїх польських родичів, але знайшов “народ без королівства, знаний йому з історій Сенкевича”²¹. І саме тоді, на думку американського дослідника, у його свідомості зародився прагматичний план що до свого майбутнього і власна візія Галичини, а, згодом і України в цілому. Подальші його кроки, які від здійснив в часи Першої світової війни після закінчення військового навчання, були уже свідомо проукраїнськими: “У чині другого лейтенанта Вільгельм попрохав і отримав командування над ротою у складі переважно українського полку. Він приєднався до своєї частини 12 червня 1915 року і розгорнув серед солдатів політичну діяльність. Він попросив їх звертатися до нього на українське ім’я “Василь”, а вже самі солдати дали йому прозвисько “Вишиваний”, яке він згодом використовував і для документальної ідентифікації у міжвоєнний період та у листуванні з українцями. У той же час від польських офіцерів та польської влади, через відверту і демонстративну підтримку українців – одного з найбідніших народів імперії, Вільгельм Габсбург отримав ще одне прізвисько – Червоний князь”²².

Не уникає Т.Снайдер, на відміну від усіх попередніх авторів, історії життя Вільгельма Габсбурга у 30–40-ві рр. XX ст. – практично четверта частина тексту книги присвячена періоду, коли романтизм і авантюризм заводять його на “антигеройські” стежки. У життєрадісному Парижі ерцгерцог пускається у різноманітні любовні авантюри, а ставши фігурантом фінансових махінацій, навіть змушений втікати до Відня, де зближується з ідеологією нацизму. Такий підхід автора дозволяє нам побачити суперечливу і неоднозначну постать людини яка в різні періоди свого життя відгукувалася на імена: Віллі / Вільгельм фон Габсбург / Василь Вишиваний та Червоний князь. Так видається, що з завданням показати непересічність особистості ерцгерцога, принаймні настільки, наскільки це дозволяють джерела, Тімоті Снайдер дав собі раду.

Поява низки ґрунтовних біографій Вільгельма Габсбурга відкрила дорогу дослідженням іншого, філософсько-культурологічного характеру. Так дослідниця Ганна Білік зосередилася на питанні стратегії конструювання ідентичності для іншої особи, “розуміючи ідентичність як самість та “я-концепція”, зміст якої можливо виокремити через дослідження розуміння (об’єктом дослідження) значимого ідентифікатора... прагнучи продемонструвати, як конструкція, що “ставиться в провину” об’єктові дослідження, викриває інтенціональний бік дослідження і його певне про-

²¹ Там же.

²² Там же, с. 82.

грамування (свідоме або несвідоме) на прикладах розуміння ідентичності Вільгельма фон Габсбурга (Василя Вишиваного) і Євгена Маланюка”²³.

Для цього авторка використовує матеріали двох великих робіт щодо цієї особистості: “Український патріот з династії Габсбургів” Т. Осташко і Ю. Терещенко та “Червоний князь” Тімоті Снайдера, котрі подають два пояснення розуміння цієї персони. Так, на думку Г. Білик українські біографи вивчають матеріали в рамках історико-культурної дискурсивної методи, проводячи “шов” ідентичності Вільгельма Габсбурга між соціальним простором і психологією та використовуючи оптику дослідження, що ґрунтується на національній складовій ідентичності. Така модель ідентичності є умовною і конструюється через героїзацію постаті та зумовлює “героїчне” сприйняття особистості в інтелектуальному українському просторі. Натомість Т.Снайдер застосовує іншу стратегію – конструює “фантазійно”-дослідницький текст, у якому розуміння особистості подається через спосіб її тлумачення. Відтак у американського дослідника вибудовується розповідь про те як дієва та соціально детермінована психологія індивіда провадить його соціальними сходами: “Снайдер використовує пояснювальну політико-економічну систему, у якій суто політичні монархічні інспірації детермінують національну основу ідентифікації Вільгельма Габсбурга”²⁴. Другою складовою ідентичності Габсбурга Т.Снайдер вважає тілесність, яка разом з темами сексуальності та брудної політики складає своєрідну оптику сприйняття особистості, що, врешті, забезпечує популярність тексту. І ще один момент, який виопуклює Т. Снайдер, це питання “дивності” самовизначення героя, який з двох базових ідентичностей – габсбурзької та української – обирає останню. На думку Г. Білик, відповідає на це питання Снайдер подвоюючи негативності (пояснення якоїсь «дивності» через додавання ще однієї дивності (соціальної маргінальності), що призводить до ілюзії розуміння, чи, якщо точніше, до конкретного розуміння, в межах певного дискурсу²⁵.

Історія життя австрійського ерцгерцога Вільгельма фон Габсбурга-Лотрінгена в останні роки збагатилася цілою низкою ґрунтовних досліджень. Основних питанням цих досліджень стало питання вибору ним української національної ідентичності. Саме з цього розпочалося конструювання у історіографії української легенди Василя Вишиваного, в основу якої лягла його власна автобіографія. У цьому процесі спостерігалося виокремлення двох стратегій творення образу: стратегія героїзації та міфологізації полковника Василя Вишиваного, яку розвивають українські дослідники та спроба американського історика Т. Снайдера деміфологізу-

²³ Н. Bilyk, *Stratehii konstruiuvannia identychnosti...*, s. 135.

²⁴ Там же, s. 141.

²⁵ Там же, s. 143.

вати діяльність Вільгельма фон Габсбурга, задаючи питання про приховані її мотиви. Якісне і кількісне накопичення історіографічного матеріалу уможливило перехід проблеми у філософсько-культурологічне поле, для з'ясування проблеми “приписування” ідентифікації дослідниками, над якими тяжіють домінуючі в їхній науковій культурі дискурси.

Bibliografa

Wydawnictwa źródłowe

Memuary Vilhelma Habsburha, polkovnyka USS. Nachato pysannia yikh 28/IKh-1919. *Avtobiografiiia*, „Viiskovo-istorychnyi almanakh” 2002, nr 4, s. 142–160.

Opracowania

- Bilyk H., *Stratehii konstruiuvannia identychnosti dlia Inshoho*, Naukovi zapysky [Natsionalnoho universytetu „Ostrozka akademiia”], Seriiia „Kulturolohiia”, 2013, Vyp. 11(1), s. 135–145.
- Boldyr S., Chernov E., *Ystoryohrafycheskyi obraz: opyt rasshyrenyia metodolohycheskoho arsenala nauky istorii istorycheskoho poznaniia*, Ukrainska istorychna nauka na porozi XXI. Kharkivskiy istoriohrafichnyi zbirnyk, Kharkiv 1996, Vyp. 2, s. 91–102.
- Hirniak N., *Polk. Vasyl Vyshyvanyi*, Vinnipeh 1956.
- Dashkevych Ya., *Postati: Narysy pro diiachiv istorii, polityky, kultury*, Lviv 2007.
- Dumin O., *Istoriia lehionu ukrainskykh sichovykh striltsiv 1914–1918*, Chervona kalyna, Lviv 1936.
- Khalbvaks M., *Kollektyvnaia i istorycheskaia pamiat, Pamiat o voine 60 let spustia: Rossyia, Hermanyya, Evropa*, Moskva 2005.
- Leonteva O., *Istorycheskaia pamiat i obrazy proshloho v rossyiskoi kulture XIX – nachala XX v.*, Samara 2011.
- Nora P., *Problematyka mest pamiaty*, Frantsyya-pamiat, Sankt-Peterburh 1999. s. 17–50.
- Posokhov S., *Istoryohrafycheskye obrazy: varyant dekonstruktsyi (na materiyalakh istoryohrafyi rossyiskyykh universytetov)*, Elektronnyi nauchno-obrazovatelnyi zhurnal „Istoriia” 2013, t. 4, Vyp. 2 (18).
- Repyna L., *Istorycheskaia pamiat i sovremennaia istoryohrafyya*, „Novaia i noveishaia istoryia” 2004a, nr 5, s. 33–45.
- Rykior P., *Pamiat, istoryia, zabvenie*, Moskva 2004.
- Snaider T., *Chervonyi kniaz: taiemni zhyttia habsburzkoho ertshtersoha*, Kyiv 2011.
- Strelska L., *Do zhyttiepysu Vilhelma Habsburha (Vasylia Vyshyvano)*, „Viiskovo-istorychnyi almanakh” 2002, nr 4, s. 137–141.
- Tereshchenko Yu., Ostashko T., *Ukrainskyi patriot z dynastii Habsburhiv*, Tempora, Kyiv 2008.

Lidiia Lazaruko. The figure of Wilhelm von Habsburg / Vasyl' Vyshyvanyj / in memoirs and historical studies of XX – ear. XXI cen.

Summary

The purpose of the research – is to demonstrate how the historiographic image of Wilhelm von Habsburg, known as Colonel Vasyl Vyshyvanyi, was constructed on the basis of sources of personal origin and historiography materials that were deposited during the XX century. In the

first time in historiography shown as the as the story of the Austrian archduke, who decided to change his national identity and chose for himself the image of a fighter for the will of Ukraine, unfolded and mythologized. The history of the life of the Austrian Archduke Wilhelm von Habsburg-Lötringen has in recent years been enriched by a number of thorough studies. The main issue of this research was the question of choosing a Ukrainian national identity. The construction of the Ukrainian legend Vasyl Vyshyvanyi in the historiography began, based on his own autobiography. As the accumulation of source and scientific material, the question of the vision of the hero evolved: from explaining the circumstances of change of national self-identification to exploring the motives of this step. Changes in the interpretation of this issue were also outlined and brought to the cultural and philosophical research field.

Keywords: historiography, historiographic image, Wilhelm von Habsburg, Vasyl Vyshyvanyi, identity, national identification